

**РОЗВИТОК «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:
ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ****Цимбалюк С.Я.***к.е.н., доцент***Морозова І.В.***студентка**Університет державної фіскальної служби України*

Анотація. У статті нами було дано загальне визначення «зеленої» економіки та її структури. Названо основні індекси вимірювання «зеленості економіки» та названо провідних лідерів за відповідними рейтингами. Названо основні проблеми, які заважають працювати даній концепції. Проведено SWOT – аналіз концепції «зеленої» економіки та запропоновано основні напрямки покращення середовища країн для впровадження «зеленої» економіки.

Ключові слова: глобалізація, «зелена економіка», криза, сталий розвиток, «зелені технології».

Постановка проблеми. Початок ХХІ століття характеризується зниження темпів економічного зростання із стрімким зростанням рівня безробіття та нерівністю населення за рівнем доходів. В умовах трансформаційних зрушень світ охопили нові комплексні виклики. Наявність дешевих природних ресурсів спричинили високі рівні ресурсоспоживання. В той же час, посилились глобальні кризові явища, зокрема, прояви енергетичної, водної, продовольчої та кліматичної криз, які негативно вплинули на якість життя людей в багатьох країнах.

Прояви трьох майже одночасних криз у минулому десятилітті поставили під сумнів достатність моделі кількісного економічного зростання та критерію короткострокової максимізації прибутку у діяльності бізнесу і довели необхідність пошуку більш ефективних схем виробництва і споживання та критеріїв успішності політики і економічної діяльності, які б відповідали довгостроковим суттєвим потребам людства. Ці пошуки призвели до обґрунтування Програмою ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) у 2008 році Глобального зеленого нового курсу (ГЗНК), спрямованого на сприяння оздоровленню фінансової системи, подолання рецесії в економіці, переведення після кризового розвитку на шлях екологічно чистого і стабільного розвитку, збільшення кількості робочих місць. З цією метою пропонується пакет державних інвестицій, фіскальних стимулів, політичних реформ і реформ ціноутворення у напрямі переходу до екологічно-орієнтованої «зеленої економіки», створення відповідної інфраструктури та підвищення зайнятості у трансформованих секторах економіки.

Мета статті: дослідження теоретичних і практичних засад формування моделі екологічно обґрунтованого розвитку економіки у співвідношенні з тенденціями глобалізації.

Методика досліджень: метод логічного узагальнення – для розкриття сутності поняття «зелена економіка»; індексний метод; методи статистичного аналізу; SWOT – аналіз. Також було опрацьовані праці вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: Л. Горбач, Ю. Кулаковський, В. Медоуз, В. Мартиненко, М. Реймерс, І. Тусловська М. Хвесик та ін.

Виклад основного матеріалу.

Зелена економіка визначає шляхи переходу від традиційних підходів до моделі сталого розвитку, що базується на залученні нових додаткових джерел зростання завдяки більш ефективному використанню ресурсної бази нашої планети. Вперше ідея «зеленої економіки», яка була проголошена Програмою ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) у 2009 р в Доповіді «Глобальний зелений новий курс».

«Зелена економіка» – це економіка з низькими викидами вуглецевих сполук, при якій ефективно використовуються ресурси та, що відповідає потребам усього суспільства. Зростання доходів і зайнятості забезпечується державними і приватними інвестиціями, які в тому числі спрямовані на зменшення викидів вуглецю та забруднення середовища, підвищують ефективність використання енергії та ресурсів і запобігають втраті біорізноманіття, сприяють наданню екосистемних послуг[1].

«Зелена економіка», «зелене» зростання та «зелена» промисловість – найважливіші нові концепції розвитку, які спрямовані на покращення добробуту населення, зменшення соціальної нерівності та підвищення ефективності використання ресурсів, що дозволить реалізувати моделі сталого розвитку[2]. У 2011 році ЮНЕП в рамках Глобального зеленого нового курсу, розробив проект «Назустріч «зеленій економіці», в якому зазначено, що шлях до сталого розвитку та викоріненню бідності полягає в щорічних вкладеннях в розмірі 2 % світового ВВП (приблизно 1,3 млрд доларів) протягом 2012–2050 років в «озеленення» десяти найважливіших секторів: сільського господарства, житлово-комунального господарства, енергетику, рибальства, лісництва, промисловості, туризму, транспорту, утилізації та перероблення відходів, управління водними ресурсами, з метою ефективного використання ресурсів [3].

Новий економічний курс набув широкого розповсюдження серед провідних країн світу. Існує чимало показників, для вимірювання «зеленості економік світу», основні з яких [4]:

- GGEI – перший індекс «зеленої» економіки, який виступає основою для створення індивідуальних систем вимірювання сталості та «зеленості» економік світу (таблиця 1).
- Індекс низьковуглецевої - дозволяє оцінити поступ країни G20 у частині скорочення рівня інтенсивності викидів вуглецю. Показник визначається як співвідношення обсягу викидів вуглецю до ВВП за відповідний рік (CO₂ у т/ВВП у млн дол США.), а на його результат впливають такі фактори, як енергоефективність, витрата пального, щільність населення, структура економіки в країні та стан кліматичної системи (таблиця 2).
- Індекс екологічної ефективності (Environmental Performance Index, EPI) – комплексний показник оцінки екологічної політики держави та її окремих суб'єктів. Індекс розраховується за 24 показниками ефективності по десятих категоріях, що охоплюють стан здоров'я, навколишнє середовище та життєздатність екосистеми. Ці показники дають змогу оцінити, наскільки країни досягли встановлених цілей екологічної політики (таблиця 3) [5].

Таблиця 1

Глобальний індекс «зеленої» економіки (2018р.) [5]

Рейтинг	Країна	Результат
1	Швеція	0,7608
2	Швейцарія	0,7594
3	Ісландія	0,7129
4	Норвегія	0,7031
5	Фінляндія	0,6997
6	Німеччина	0,6890
7	Данія	0,6880
8	Тайвань	0,6669
9	Австрія	0,6479
10	Франція	0,6405
120	Україна	0,3813

За даними таблиці 1. Трійку лідерів займають Швеція, Швейцарія та Ісландія. Їх результат наближається до 1, що свідчить про позитивні тенденції і їх перспективи використання «зеленої» економіки для сталого розвитку.

Таблиця 2

Індекс низьковуглецевої економіки (2019р.) [5]

Рейтинг	Країна	Інтенсивність викидів вуглецю, т/млн дол США
1	Франція	107
2	Велика Британія	128
3	Італія	131
4	Бразилія	137
5	Індонезія	154
16	Саудівська Аравія	365
17	Китай	378
18	Південна Корея	387
19	Росія	402
20	ПАР	519

За даними таблиці 2. Лідерами щодо скорочення інтенсивності викидів вуглецю є Франція, Великобританія та Італія. Це свідчить про те, що дані країни застосовують більш ефективні механізми для очищення викидів у навколишнє середовище.

Таблиця 3

Індекс екологічної ефективності (2018р.) [5]

Рейтинг	Країна	Охорона довкілля	Санітарний стан довкілля	Життєздатність екосистеми
1	Швейцарія	87,42	93,57	83,32
2	Франція	83,95	95,71	76,11
3	Данія	81,60	98,20	70,53
4	Мальта	80,90	93,80	72,30
5	Швеція	80,51	94,41	71,24
109	Україна	52,87	64,44	45,16

Згідно табл. 3 за індексом екологічної ефективності беззаперечним лідером вже котрий рік поспіль залишається Швейцарія, яка з кожним роком підвищує свої результати (зокрема, у 2012р. показник становив 76,2%). Україна ж у 2018р. посіла 109-е місце серед 132 країн світу з показником у 52,87%. Низькі показники свідчать про необхідність посилення зусиль держави щодо забезпечення сталого розвитку за рядом факторів, наприклад, захист біорізноманіття, скорочення викидів тощо.

Перехід до моделі сталого економічного зростання вимагає якісних макро-індикаторів, щоб оцінювати успіхи країн на цьому шляху, а також необхідне створення інститутів глобального управління, здатних здійснювати вплив на держави, що порушують або ігнорують умови міжнародного співробітництва. Сьогодні в цій сфері існують суттєві проблеми, які стримують розвиток та подальше впровадження концепції «зеленого» економічного зростання. До них насамперед слід віднести:

- Немає єдиного глобального підходу до формування політики розвитку «зеленої» економіки. Це зумовлено тим, що окремі країни та ТНК застосовують протекціоністські заходи для збереження власних інтересів у сфері видобутку та збуту вуглецевих енергоносіїв.
- Відсутнє коректне вимірювання «зеленого» зростання. Це пояснюється тим, що досить обмежена інформація щодо стану і наявності природних багатств; обмежена підтримка «зелених» процесів з боку держав; недостатність інституційної підтримки «зеленої» економіки загалом та «чистої» енергетики зокрема.
- Нездатність світової економіки швидко вивести з експлуатації основні засоби виробництва (які характеризуються зокрема низьким рівнем технологічності), що обмежує можливості для нових «чистих» виробництв «зеленої» економіки [6].

Проведемо SWOT – аналіз концепції «Зеленої» економіки (табл 4.).

Таблиця 4

SWOT – аналіз концепції «Зеленої» економіки

Сильні сторони	Можливості
- Позитивний вплив на економічні, екологічні, соціальні складові - Сприяння міжсекторної інтеграції - Використання міжнародного досвіду - Залучення зацікавлених сторін та розширення зацікавлених громад - Популяризація концепції на міжнародному рівні	- Покращення позицій у напрямку сталого розвитку - Створення кваліфікованих робочих місць - Інновації у сфері бізнесу - Сприяння продовольчій безпеці, безпеці водопостачання, енергетичній незалежності - Зменшення рівня бідності, соціальна справедливість - Стійкість суспільства до внутрішніх загроз.
Слабкі сторони	Загрози
- Низький рівень політичного забезпечення - Відсутність на міжнародному рівні єдиної концепції «Зеленої економіки» - Недостатність можливостей країн та окремих регіонів потенціалу для впровадження концепції глобального рівня - Відсутність чіткого розуміння можливостей отримання фінансових вигод - Відсутність чіткого розуміння збитків для тих суб'єктів, що працюють у «brown» економіці.	- Відсутність, чи недостатність державного або приватного фінансування - Виклики, спричинені зміною виробничого та споживчого режимів - Порушення інтересів суб'єктів, які працюють у секторах «brown» економіки.

Провівши SWOT – аналіз концепції «Зеленої» економіки варто наголосити, що існує чимало загроз і викликів для впровадження даної концепції, однак можливості варті того.

Насамперед, для того щоб концепція працювала належним чином, необхідно, щоб:

- Стратегії та законодавчі акти, які приймаються країнами, мали чітке інтерпретування концепції «зеленої» економіки, які будуть базуватися на міжнародних стандартах та угодах.
- Країни чітко визначили конкретні цілі, послідовність дій та шляхи виконання зобов'язань.
- На глобальному рівні була визначена програма конкретних дій та показники для контролю за впровадженням «озеленення» економіки.
- Перехід до «зеленої» економіки не повинен суперечити глобальним тенденціям до зростання добробуту людей та їх соціальної рівності, задля скорочення екологічних ризиків та дефіцитів.
- Успіх у реалізації цього курсу повинен забезпечуватися свідомим формуванням кожною країною сприятливих умов, що вимагає проведення необхідних реформ. Такі реформи мають бути спрямовані на: збільшення державних інвестицій та видатків; запровадження екологічних податків та ряду ринкових інструментів мінімізації зовнішнього впливу на навколишнє середовище, що дозволять компенсувати слабкість ринкових інститутів; відмову від державного субсидування екологічно шкідливих виробництв; посилення нормативно- правового регулювання в питаннях захисту довкілля.

Результати досліджень. «Зелена економіка» – це економіка з низькими викидами вуглецевих сполук, при якій ефективно використовуються ресурси та, яка відповідає потребам усього суспільства. Застосування даної концепції дозволить дотримуватись концепціям сталого розвитку, створити додаткові кваліфіковані робочі місця, дозволить застосувати інновації у сфері бізнесу, сприятиме продовольчій безпеці, безпеці водопостачання, енергетичній незалежності, дозволить зменшити рівень бідності, відновити соціальну справедливість. Однак, для масштабних перетворень, пов'язаних з

переходом до «зеленої» економіки, необхідні чималі кошти. А отже, інвестування «зеленої» економіки вимагає «переформатування» фінансової системи країни у напрямі екологізації. Зокрема, капітал повинен залучатися у проекти, пріоритетом яких є подальший розвиток відновлюваної енергетики, утилізація побутових відходів, очищення стічних вод, впровадження заходів з енергозбереження, поширення «зелених» технологій, які сприятимуть покращенню стану навколишнього середовища та пом'якшенню зміни клімату.

Висновки. Впровадження концепції «Зеленої економіки» є інноваційним рішенням розв'язання екологічних проблем. Вона вже набула широкого поширення серед провідних країн світу, незважаючи на значну капіталомісткість. Однак, варто зазначити, що Україна поки що не готова до впровадження даної концепції у свою економіку, однак, вона має значний потенціал у цьому напрямку.

Список використаних джерел:

1. Цимбаленко Я. Ю. Екологізація соціально-екологічної системи як основа сталого розвитку економіки. Економіка та держава, №2. 2015. URL: http://nbu.gov.ua/UJRN/ecde_2015_2_6 (дата звернення: 07.02.2020р.)
2. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник / О.Ю. Кононенко. – К.: ДП «Прінт сервіс», 2016. – 109 с.
3. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях : науково-методичний посібник для вчителів / за ред. О. І. Бондаря. – Херсон : Грінь Д.С., 2015. – 228 с.
4. Васюков Д.О. Екологізація економіки і перехід до сталого розвитку. URL: [http://www.kdu.edu.ua/EKB_jurnal/2009_4\(8\)/PDF/7.PDF](http://www.kdu.edu.ua/EKB_jurnal/2009_4(8)/PDF/7.PDF) (дата звернення: 07.02.2020р.)
5. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf (дата звернення: 07.02.2020р.)
6. Зелений бізнес: життя заради майбутнього: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. За ред. В.Д. Базилевича, Г.І. Купалової. – К.: ДП «Прінт Сервіс», 2016. – 260 с.

Саидова Ш. ЛЕКАРСТВЕННЫЕ РАСТЕНИЯ ВСТРЕЧАЮЩИЕСЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	122
Тангирова Г.Н. ОБРАЗОВАНИЕ КЛУБЕНЬКОВ В ФАЗАХ РАЗВИТИЯ РАЗЛИЧНЫХ СОРТОВ СОИ	126
Тангирова Г.Н. ХАРАКТЕРИСТИКА КОЛЛЕКЦИОННЫХ ОБРАЗЦОВ СОИ ПО МОРФОЛОГИИ СЕМЯН	130
Тарасова В. В., Ковалевська І. М. ОБ'ЄКТИ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ ЖИТОМИРЩИНИ	133
Тетерук О. Р., ДОЦІЛЬНІСТЬ ІНТРОДУКЦІЇ ПАВЛОВНІЇ, ЯК БІОЕНЕРГЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ, НА РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ ҐРУНТАХ	138
Тимченко А. Ю. РОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТВАРИН В ПІДТРИМАННІ ВИДОВОГО РІЗНОМАНІТТЯ ЛІСОВИХ БІОГЕОЦЕНОЗІВ	141
Н.А.Турсунова ВЛИЯНИЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ НА ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА	144
Умаров Б.Р. СИМБИОЗ РАСТЕНИЕ И МИКРООРГАНИЗМОВ В АРИДНЫХ ЗОНАХ УЗБЕКИСТАНА	150
Цимбалюк С.Я., Морозова І.В. РОЗВИТОК «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ	153
Черкавська М. В. ЕКОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЙОГО ЗМЕНШЕННЯ	158
Юшин С.О. ЕКОЛОГІЧНІ АКТИВАТОРИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА	163
Яворська О.Г. ЕКОТУРИЗМ В ЕПОХУ ЗНАННЄВОЇ ЕКОНОМІКИ	169
Яковлева-Носарь С.О. ХАРАКТЕРИСТИКА НАСАДЖЕНЬ БАЛКИ СОВУТИНА (ОСТРІВ ХОРТИЦЯ)	173

Оргкомітет конференції:

1. **Скидан О.В.** – д.е.н., професор, ректор Житомирського національного агроекологічного університету (голова оргкомітету);
2. **Романчук Л.Д.** – д. с.-г. н., професор, проректор з наукової роботи та інноваційного розвитку (співголова оргкомітету);
3. **Данкевич Є.М.** – д.е.н., професор, декан факультету екології і права (заступник голови);
4. **Ляшенко Р.Д.** – к.ю.н., доцент, завідувач кафедри правознавства;
5. **Котюк Л.А.** – д. с.-г. н., завідувач кафедри загальної екології;
6. **Ішук О.В.** – к.с.-г.н., доцент, заступник декана факультету екології і права з навчальної роботи;
7. **Борисюк Б.В.** – к.с.-г.н., доцент кафедри загальної екології;
8. **Світельський М.М.** – к.с.-г.н., доцент, заступник декана факультету екології і права з організаційної роботи;
9. **Ращенко А.В.** – к.е.н., в. о. завідувача кафедри екологічної безпеки та економіки природокористування;
10. **Лесь А.В.** – к.е.н., секретар НІІ екології та лісу;
11. **Матковська С.І.** – к.с.-г.н., доцент, заступник декана факультету екології і права з наукової роботи (секретар);

**"Наука. Молодь. Екологія-2020" Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Житомир, 21 травня 2020 року.
Житомир. – Видавництво " ЖНАЕУ ", 2020. – 181 с.**

Збірник підготовлено з оригіналів доповідей авторів без літературного редагування.

Роздруковано з оригіналу макета замовника